

HYPERRION

LITERE ȘI ARTĂ

Director: C. ARGINTARU

COLABOREAZĂ:

Octavian Goga, Zaharia Bârsan, Alex. Hodoș, Șt. Braborescu, Pandele Ionescu, C. Argintaru, D. Stănescu, Alex. Negură, Gh. Retezanu, Marta D. Rădulescu, Ion Th. Ilea, I. Miuța, Corneliu Albu, S. F., V. Beneș și Banul Mărăcine

*Reproduceri plastice după M. Olinescu, I. Servatius și P. Abrudan
Cărțile, Revistele, Teatru, Plastica și Epigrame*

ANUL I, Nr. 3 DIN 1 MARTIE 1932 — CLUJ

Ideia Unirii

Ideia de unire, născută neamului ^{românesc} de prototipul marelui ~~de~~ se
 strânge într-o singură îndegare de slav, a trăi în toate neamurile la noi. [Brio
 ale omăreștii înstrăinului se conservare a fost scris în singele nostru. Aici de
 lașități unde ^{Petrie} ~~este~~ ^{este} năvălirile barbare, adăpostindu-se într-o ține
 țară bogă și sfină, încă istoria universale aparține o mică de ani ne-a rădăci
 urma, noi am născut neamurile creștine și persecuții de răfă. Popor de
 cizbani și plugarii ne-am încetăi de ~~este~~ ~~este~~ de rădăci ~~este~~ ~~este~~ care a fost
 leagă neamul nostru Traco-romanic. Pe semne o făcămilități ~~este~~ ~~este~~ de patri-
 monial Romani, e pătrat în subconștientul nostru o porci și alăcițiun de stat.

Octavian Goga

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OMAGIU LUI OCTAVIAN GOGA

Un neam, care știe să-și cinstească valorile lui spirituale, se cinstește pe el însuși. Nici triumfurile pe câmpul de luptă, nici bogățiile adunate în hambare, nu prețuiesc atât, cât prețuiește gândul unui înțelept, marmura unei statui perfecte sau armonia dumnezeiască a unei simfonii. Paisprezece versuri dintr'un sonet de Petrarca sunt o moștenire mai însemnată, lăsată umanității, decât războaiele lui Atila sau faima bogățiilor lui Ceresus.

Sărbătorind pe dl. Octavian Goga tocmai în aceste zile, când problema existenței materiale s'ar părea că vrea să copleșească pe toate celelalte, societatea noastră a dovedit că înțelege obligațiile ei morale față de marii purtători-de-cuvânt ai civilizației românești. Nu ne este prea greu, să descifrăm tâlcul și să urmărăm sensul, în care se desfășoară un curent de simțire generală, al cărui martori suntem. Ardealul s'a închinat înaintea celui mai strălucit reprezentant al culturii sale, uitând pentru o clipă toate

neînțelegerile, cari pe alte țărâhuri ar putea să-l despartă. Într'o minunată unanimitate și-a strâns rândurile, nu pentru a-și afirma o revendicare egoistă, nu pentru a participa la împărțeala nu-știm căror bunătăți guvernamentale, nu pentru a-și striga nemulțumirea și nu pentru a se răzvrăti, ci pentru a aclama, în numele unor concepții superioare de viață, pe Ardeleanul care a întrupat cu mai multă consecvență și cu mai mult talent decât toți ceilalți, ideia biruitoare a unității naționale.

Unitatea noastră culturală și-a găsit expresie mai demult în slova bătrânilor cronicari și în admirabilele plămuiuri ale literaturii populare; unitatea noastră politică s'a înfăptuit prin spiritul de prevedere al atâtor conducători luminați și prin sacrificiul de sânge al eroilor, cari au căzut pentru libertate; unitatea noastră sufletească, desăvârșită, strângând într'un singur mănunchi pe Românii din cele patru unghiuri, se va face de-acum înainte. Noi nu putem decât să presimțim ziua fericită, în care toate urmele nenorocite ale trecutului care ne-a împrăștiat, se vor șterge pentru totdeauna. Pe precursorii acelor timpuri îi vedem, însă. Sunt aici. În fruntea lor se cuvine să așezăm pe sărbătoritul dela Cluj.

Personalitatea d-lui Octavian Goga, ca a oricărui om ales, care a avut mult suflet de risipit și multe gânduri de semănat, e o sinteză de multiple însușiri, cu largi rezonanțe în conștiința neamului său. El e poet și luptător politic; cugetător și polemist;

*Prieteni de altădată: Octavian Goga, acum douăzeci de ani,
cu Șt. O. Iosif, Ilarie Chendi și Victor Eftimiu*

profet și apostol; artist și cetățean; legiuitor al unei doctrine și cel dintâi ostaș al ei. Minunatele sale daruri literare nu s'au retras niciodată în turnul de fildeș al izolării, după cum în iureșul nepotolit al câmpului de bătaie, animatorul șirurilor de combatanți n'a

renunțat nîcîcînd la armele curate și loiale ale intelectualității. Rareori s'a putut vedea un echilibru mai desăvîrșit între gînd și acțiune, între ideie și realizare. Puțini sunt cei sortiți să fie, în acelaș timp, sus pe culmi, vestitorii marilor prefaceri, și jos, între zidurile cetății, ctitori nouilor orînduiri, pe cari ei înșiși le-au anunțat. Sunt eroii, cari dau întreaga lor faptă îndatoririlor prezentului, iar cugetul lor, ca un fum de jertfă ce se ridică spre ceruri, îl închină eternității.

În scrisul dlui Octavian Goga e o împletire permanentă a preocupărilor sale literare și-a idealurilor pe cari le-a urmărit pe arena vieții publice. Sunt două aspecte ale aceluiaș întreg armonice, cari s'au contopit într'un singur trup. Luptătorul politic și-a expus prin coloanele gazetei credințele sale, tîlmăcindu-le pe seama celor mulți, iar scriitorul a dat presei românești acele neîntrecute pagini de anatologie, cari, printre foile de-o zi risipite în bătaia vîntului, pe cari noi, ceștilalți, le aruncăm îndeletnicirii cotidiene, au trăinicia cuvintelor săpate în marmură nepieritoare.

Toate fazele bogatei activități a d-lui Octavian Goga s'ar putea urmări din cuprinsul operei pe care ne-a dăruit-o. Pe timpul, cînd versul său cu sonorității de armă prevestea „înfricoșatul vîfor al vremilor răzbu_nătoare“, prin revista „Țara Noastră“ dela Sibiu trimitea țăranului nostru din Ardeal îndemnul: — „Nu fii umilit“... Era o admirabilă pedagogie a demnității naționale. Pentru întăia oară, în țara obișnuită să trimită suplici și să iscălească memorande, apărea îndrumătorul care ne învăța să stăm drepți, cu fruntea sus, cum se cuvine unui popor sortit să ajungă într'o zi stăpîn în propria lui acasă. Cu jumătate de an înainte de izbucnirea războiului mondial, avînd viziunea evenimentelor ce se pregăteau, autorul „Oltului“ scria în fruntea revistei „Luceafărul“ dela 1 Ian. 1914: — „An nou, adu-ne ce vrei, dar nu ne aduce pace“... A venit apoi ceasul cel hotărător al jertfei de sânge, cînd ne-am prezintat la examenul cel mare al istoriei. Cine și l'ar fi inchipuit pe Octavian Goga în uniformă cezaro-crăiască pe câmpiile Galiției, aruncându-se în foc pentru gloria pajurei cu două capete? El s'a mutat în altă țară și și-a pus la contribuție toate puterile sale sufletești pentru a determina ieșirea din neutralitate a României. Prin glasul său, cu șerpuiți de rugăciuni și blesteme, a vorbit Ardealul, aruncînd atunci în cumpăna teribilă a răs_pantiei dintre viață și moarte, sentința implacabilă a destinului:

... adevăr zic vouă,
Ori vă mutați hotarul mai departe,
Ori veți muri cu trupul frînt în două ...

A doua zi după biruință, ne-am regăsit. În ochii multora dintre noi s'au ivit umbrele unui început de oboseală. Infăptuirea, scump plătită, a celui mai frumos vis, scoate la iveală decepții, pe cari nici nu le bănuiai. D-l Octavian Goga a rămas, însă, pe linia dreaptă a aceleiaș încrederi în puterea creatoare a ideii naționale. El a rostit lozincă nouilor datorii față de noi înși-ne: „Ceeace am câștigat în suprafață, să întărim în adâncime“. Iar nouă, celor cari purtăm un condei în mână, ne-a fixat poruncile de cari să ne ținem, lămurind rostul slovei tipărite, care se risipește în toate colțurile, ca o mână binefăcătoare sau ca o otravă primejdioasă. El ne-a arătat că scriitorul trebuie să-și reclame încă la noi rolul lui de publicist, ca să aștearnă pe hârtie sentimentul real al neamului. El ne-a îndemnat să ne ațintim privirile spre cer, dar să avem picioarele bine înfipte în pământul țării, să fim români vechi în țară nouă. El ne-a dat tablele legii noastre de slujitori ai conștiinței românești: una și nedespărțită . . .

Spre acest îndrumător inspirat și neostenit paznic al ideii naționale s'a îndreptat deunăzi omagiul intelectualilor români din Ardeal. Nouă să ne fie permis să aruncăm din pragul modestelor noastre frământări, o punte spre veacurile viitoare. Când va fi să se exprime odată, printr'un singur nume, istoria Ardealului în epoca unității noastre politice, urmașii noștri vor ști să răspundă simplu, fără niciun înconjur: Octavian Goga.

Să ne închinăm în fața acestei pagini de lumină din povestea neamului nostru.

ALEXANDRU HODOȘ

POETUL GOGA

*In simfonie picurării
De gânduri cari te încearcă,
Privești podoaba de rozalbe
Cu care pronia te 'ncarcă.*

*Și-un strop de rouă-ți joacă 'n gene,
Când vezi că sunt atât de multe...
Și știi că 'n van comori de taine
Ades din suflet ți-au fost smulte.*

*Dar greul anilor de trudă
Și hora vitregelor duhuri,
Nu taie vulturului zborul
Ce-l poartă mândru prin văzduhuri...*

*Și cele cincizeci de rozalbe,
Din visul tău nimic nu curmă —
Când nu știi care fu întâia
Și nu știi care-i cea din urmă...*

*Oi tu rămâi mereu același:
Nădejdea celor fără pâine,
Și trâmbițarea ne 'nfricată
A biruințelor de mâine.*

ȘTEFAN BRABOESCU

C H E F ! . . .

De mila celor goi de gând
 Cari n'au nimica sfânt și mare
 Și toată viața 'nveninați
 Bârfesc pe trepte de altare . . .
 Și se fărâcă ei de ei
 Și mor ca niște bieți mișei . . .
 De mila traiului amar.

De jalea celor lași . . . și răi . . .
 Cari stau pe șanț . . . striviți de ciudă
 Când văd pe cei fără de somn
 Pe drum de fulger cum asudă . . .
 Și vre-unul de-a căzut luptând,
 Ei răd din umbra lor de rând . . .
 Eu beau în sănătatea lor ! . . .
 Să rădă . . . dacă vor ! . . .

Și celor pururi nesătui
 Cari vor să ia cu ei pământul . . .
 Și n'au văzut un colț de cer
 De când subt cer îi poartă vântul . . .
 Și se 'njosesc în viața lor . . .
 Și mint . . . și se târăsc . . . și mor . . .
 Cu ochi 'n lacrimi eu le 'nchin
 Paharul meu cu vin ! . . .

Dar pentru cei născuți din hoji
 Ce stau la pândă . . . o năpastă . . .
 Și-asteaptă ceasul înoptat
 Să-mi fure floarea din fereastră,
 De dragul ăstora nu vreau
 Din vinul meu curat să beau ;
 Paharu-i plin . . . l'arunc în larg . . .
 Uitați-vă . . . și-l sparg ! . . .

ZAHARIA BĂRSAN

DIN LIRICA MODERNĂ GREACĂ (POPULARĂ)

D O R I N Ț A

Părul fete-i doar inele
 Și-are o floare pusă 'n ele ...
 — Dă-mi-o mie, jur pe cer
 C'altceva n'o să-ți mai cer.

O desprinde din cunună
 Și mi-o dă cu voie bună ...
 — Dă-mi și mâna, jur pe cer
 C'altceva nimic nu-ți cer.

Fata 'mi dă mânu-i frumoasă ;
 Ochii în pământ și-i lasă ...
 — Dă-mi și ochii, jur pe cer
 Că nimica nu-ți mai cer.

Ochi de foc mi-aruncă futa ;
 Gura e pe zâmbet gata ...
 — Dă-mi gurița, jur pe cer
 C'altceva nimic nu-ți cer.

Imi dă buzele pe loc ;
 Sânu-i alb se sbate 'n foc ...
 — Dă-mi și sânii, jur pe cer
 C'altceva n'o să-ți mai cer.

Ca o floare 'n vijelie
 Mi se dete 'ntreagă mie, —
 Și acuma jur pe cer
 Că nimica nu mai cer.

Traducere de PANDELE IONESCU

DE PRIN VEACUL DOUĂZECI

Stau vlădicii duși pe gânduri în pervaz de mănăstire,
 Privesc golul dintre ziduri și în trista lor ochire
 Chiamă pe Cristos aevea să dea suflet iar credinții, —
 În mulțimi pătrunzând dukul îndoielii neștiinții
 Intr'o viață viitoare . . . Și morala e pe moarte!
 Astăzi nu se află Omul ca mulțimile să poarte
 Pe cărările Istoriei și legende să 'mpletească, —
 În ogoru-atât de rodnic burueni încep să crească.
 Prin văzduh nu mai trec cârduri de cocori în primăvară
 Și nici doine dela târle nu se mai aud spre sară;
 Zboară 'n loc de rândunele numai paseri de oșel
 Purtând trista melodie cu miros de-un nou măcel.
 Înspre răsărit mocnește o epocă de 'noire
 Vrând să cârmuiască turma fără dreptul de crâcnire;
 Toate acestea se frământă pe spinare de popor,
 Până Binele să vie, Dreptul merge prin omor;
 Și noi încă n'avem timpul să 'nșrăfim al nostru gând,
 Și s'aducem ușurare cu o oră mai curând;
 Soarele îl vrem al nostru, numai pentru noi răsară, —
 Pentru alții fie iarnă, pentru noi să fie vară;
 Nu cunoaștem omenia și vorbim de ea mereu,
 Iar când îndrugăm minciuna, martor luăm pe Dumnezeu.

C. ARGINTARU

LITERATURA UNIVERSALĂ — MARI AUTORI CONTIMPORANI

Spania: LOUIS DE OTEYZA

»OIRANA« DIN SATSUMA 1)

Legendele „Câmpului Fericirii“ 2) ar putea ocupa nu numai o carte, ci o bibliotecă întreagă. Numărul lor este infinit de mare și eu, natural, nu le știu pe toate. Cunosc însă destule și din ele, cea mai emoționantă este cea pe care o voi povesti mai jos. Atențiune deci pentru a vă da seama cât este de onorată o „oiran“ 3):

În orașul căruia încă mulți îi mai spuneau *Yeno* — din obișnuință — căci era prea recent ordinul *Mikadului* care îi schimbase numele în *Tokio*, își făcu apariția într-o zi, o doamnă elegantă, înconjurată de o numeroasă și luxasă suită. Să fi fost soția vreunui *daimio*? Să fi fost o *kuge* din familia imperială? Curioșii nu putură să verifice nimic, pentrucă, deși când cortegiul se opri, se apropiară cât mai mult, fură împrăștiați imediat de *samurarii* din escortă. Numai câțiva, întâlnind mai târziu cortegiul, pe când întorcea spre porțile orașului, observară că *palanchinul* aristocratei doamne era gol. Nimeni însă, absolut nimeni, nu observă o formă femeiască, înfășuată într-o manta lungă, strecurându-se prin stradelele întortochiate spre „*Joshiwara*“.

Câteva minute mai târziu o femeie foarte frumoasă, intră în cel mai important din palatele plăcerii și ceru să fie dusă înaintea matroanei conducătoare, pretinzând să fie admisă printre sclavele închise acolo.

De bună voce?... Da! Din liberă și spontană voință! Fără să fi fost nevoie să se plătească vreo sumă oarecare pentru achiziția sa?... Fără! Mai mult chiar: aducând destui bani pentru a acoperi cheltuelile ocazionate de instalarea care trebuia să fie luxoasă până la extrem. Și se mai văzu chiar că nici cea mai mică sumă de bani nici cel mai scurt timp, nu trebuiau cheltuite pentru slăuirea și educarea sa; căci era distinsă și cultă, că nici o-

1) Fragment din capitolul „*Yoshiwara*“, volumul „Covorul Fermecat“, colecția de reportaje care va apare în curând în românește. (N. T.)

2) Traducerea cuvântului „*Yooshiwara*“. (N. T.)

3) Pensionară din „*Yoshiwara*“, preoteasă a amorului. (N. T.)

alta din întregul „Yoshiwara“. Fu admisă și i se primiră, prin excepționalitatea cazului, toate condițiunile puse.

Acestea erau: „Se va da numai bărbaților din regiunea Satsuma și fiecăruia numai o singură dată. Nici un bărbat care n'ar aparține acelei regiuni, nu o va putea poseda; iar cel care o posedase, nu mai putea reveni nici măcar pentru a o solicita“.

Din prima zi deveni celebră, faimoasă; cea mai faimoasă dintre „oirane“. În fața ferestrei sale, veșnic deschisă, spre a se face văzută, se găsea în permanență un grup de admiratori. Nici odată în „Yoshiwara“ nu se mai văzuse o asemenea frumusețe. Nici eleganță ca a toaletelor sale, nici bogăție ca a podoabelor sale, nici lux ca al încăperilor sale. Dar aroganța și grațiile sale? Divine!... supraomenești. Numai în figura zeiței Amaterasu se mai putea vedea atâta frumusețe. De aceea oricine trecea prin fața ferestrei deschise, a faimoasei „Oiran din Satsuma“, rămânea extaziat.

Cât despre fericiții cari, născuți în orașul minunatelor porțelanuri, sau în împrejurimile sale, reușeau să treacă pragul frumoasei „oiran“, aceștia nu mai trăiau decât pentru amintirea plăcerilor gustate acolo. Unice erau voluptățile ce femeia aceasta știa să procure, cu toate că corpul său nu le împărțasea; căci justificându-și numele de „O-Yuki — zăpada — cu care se înscrisese în registrul „oiranelor“, în jarul dorinței ce consumau desmierdările sale, ea rămânea tot așa de rece ca și lînțoiul imaculat de pe „Fusiyama“.

Așa trăi „O-Yuki“ cinci ani, oferind deliciul corpului său tuturor bărbaților din Satsuma, cari o solicitau, de orice condiție socială ar fi fost ei și pe orice preț ar fi dorit să plătească; fiindcă ea niciodată nu cerea vreun ban, dar nici nu se da de două ori aceluiaș bărbat, și nici nu primea pe vreunul care n'ar fi fost din Satsuma, oricât ar fi fost de puternic și de bogat. Până ce într-o zi...

În noaptea trecută, O-Yuki primise pe un nobil senior dela curte. Era unul din favoriții împăratului, aparținând grupului de războinici din Satsuma și care luptase de partea Mikadolui în ultimele războaie civile.

„Musmele“ oiranei, cari serviseră cina, fuseseră răsplătite cu dărnicie de senior și ele nu se îndoiu de loc că stăpâna lor va fi acoperită cu aur și nestimate.

Noaptea aceea trebuia să fie cea mai glorioasă noapte a „oiranei din Satsuma“. De aceea, când se făcu ziuă și „musmele“ se strecurară în alcovul ei, ele sperau să găsească două corpuri înlănțuite de dragoste. Și le găsiră înlănțuite de moarte.

Oribil spectacol! Fața amantului era contractată de durere și de mânie; O-Yuki îl surprinsese în somn, îi legase mâinile și picioarele și îi băgase un căluș în gură. Cu lungile ace din coafură îi străpunsese carnea până când corpul hârțuit, își dăduse sufletul, cernut ca într'o siță prin sutele de răni. O-Yuki își străpunsese și ea inima cu un pumnal, însă deși degetele-i se crispuau pe mânerul armei, fața ei surâdea satisfăcută.

Ce se întâmplase în misterul alcovului oiranei? Nimeni nu știa. Nimeni nu-și putea explica de ce O-Yuki comisese un asasinat atât de monstruos și de ce se sinucisese. Curând totuși se făcu lumină asupra tenebrelor ce învăluiau tragedia.

Deabia se aflase spăimântătoarea veste și în Yoshiwara sosiră doi servitori ai uneia din cele mai nobile familii din Ecizen, pentru a lua cadavrul oiranei și a-l duce să primească suprema onoruri mortuare. Deținuți din ordinul Mikadolui, membrii acestei familii ilustre mărturisiră că O-Yuki era cea mai apropiată rudă a lor și povestiră motivul ce determinase pe nobila doamnă să se prostitueze, mai întâiu, să asasineze și apoi să se sinucidă. Soțul ei, ca toți *samuraii* din regiunea lui și ca și cei din *Onari*, se pronunțase în discuția dintre *sogun*¹⁾ și *mikado*, pentru legalitatea guvernamentală, pe când forțele din Chosin și Satsuma sprijineau lovitura de stat favorabilă împăratului. Aceste forțe depășiseră orice limită în lupta contra inamicilor lor. Astfel, atraseră prin vicleșug și asasinare în mod laș pe soțul sârmanei O-Yuki.

Aceasta află locul unde îi întinseseră capcana și ajunse la timp pentru a culege ultimei suspine. „Cine te-a omorît?“ întrebă ea în setea răzbunării? Muribundul nu cunoștea însă pe agresor. Nu-i cunoștea numele. Putu să indice totuși că în lupta corp la corp, îi sfâșiasse hainele și văzuse că pe pieptul stâng avea un semn: o frunză de trifoiu.

O-Yuki se hotărî atunci să-și consacre viața răzbunării morții bărbatului ei. Dar unde și cum să vadă ea desbrăcați pe bărbatii din Satsuma? Ca să reușească intră în „Yoshiwara“ după cum s'a arătat. Și acolo așteptă cinci ani supusă martiriului de a suferi desmierdări cari îi repugnau. În sfârșit descoperi pe asasin, omorîndu-l și omorîndu-se.

Aceasta este una din legendele despre „Yoshiwara“. Și ca aceasta există sute și mii. Și toate preamăresc totdeauna pe *oirane*.

Tradusă din limba castiliană
și din însărcinarea autorului de

D. STĂNESCU

¹⁾ Cel mai mare dintre războinici, generalisim, care acaparase toate puterile în Stat, împăratului rămânându-i numai atributele divine.

NERVI DE TOAMNĂ

*Din păcla fumurie în spațiu aninată,
Cad picături de ploaie în ritm bacovian...
Cu gesturi enervate în colț așteaptă-o fată, —
Și plouă de îți pare că n'o plouat de-un an!*

*Copaci 'și pleacă fruntea împovărați de ploae,
Iar fumul — vrând să pară simbolul unui nor —
In mlădieri de șarpe, în aer se 'ncovoae;
— O flamură funebră, pe-un funerar decor!*

*Pe străzi se plimbă toamna și în tăcere îți prinde
Din gând, o viziune: pământ, ploae, sicriu!...
Și strângi voința 'n pleoape și-acolo îți aprinde
Fiorul cel din urmă — fior banal, pustiu!*

*Deschizi de teamă ochii! Din păcla fumurie
Cad picături de ploae în ritm bacovian...
Faci gesturi enervate — accent de nebunie —
Și plouă, plouă, plouă, cum n'a plouat de-un an!*

AL. NEGURĂ

IUBIREA ANTICĂ

*Iubirea antică-i un templu
În care preotu-a murit;
Cădelnițele 's doar exemplu
Miresmelor ce-au răspândit!*

*Din adâncimi uitatul zeu,
Gândind la jertfele de sânge,
Plecându-și capu 'n chinu-i greu,
Prelung și 'ndurerat el plânge.*

G. RETEZANU

AUTOPORETET — SCULPTURĂ DE LEMN DE I. SERVATIUS

Un bătrân și c'o bătrână...
I. MINULESCU (AQUARELĂ)

GRAVURĂ PE LEMN
DE MARCEL OLINESCU

MĂCĂRIȘA, 1. DECEMBRIE 1927 — 1928

FLORI — ULEI DE P. ABRUDAN

ERA 'N APUSUL ZILEI...

*Era 'n apusul zilei în care tu mi-ai spus
Că mă iubești . . . Clipita când trebuia să pleci
Topise-albastra ghiață a ochilor tăi reci . . .
Și-a izbucnit vulcanic al dragostei tumult
În vorbe pătimașe . . . și azi parcă le-ascult,
Precum și azi în noapte revăd acel apus
Din clipa neuitată în care mi te-ai dus . . .*

MARTA D. RĂDULESCU

CĂRAREA

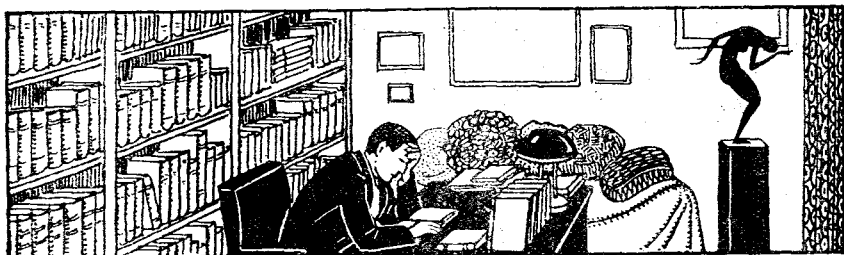
*Șuviță prinsă pe fruntea pădurii,
înodată la isvor
cu firele doinelor ;
tăiată 'n cântecul săcurii, —
ești taină pentru călător.*

ION TH. ILEA

MORMÂNT

*Craiul morți 'n noaptea asta
mi-a bătut în geam puternic
și mi-a spus să plec mai iute
că 'n viață am fost nemernic . . .
Am plecat pe dâra slabă,
de lumină, hăt departe,
căci durerea în viață
moarte tuturor împarte . . .*

ION MIUTA

CĂRȚILE ȘI REVISTELE

GOG. — GIOVANI PAPINI e fără îndoială cel mai ciudat scriitor al Italiei contemporane. Incadrat în marele curent literar, aparținând tradiției plebeie, autorul *Omului sfârșit* și al *Istoriei lui Crist* este un continuator al marilor toscani, al lui Campagni și-al lui Dante, al lui Michel Angelo, Machiaveli și-al lui Giosuè Carducci, — un spirit neliniștit, rătăcitor, dornic de senzational chiar și atunci când caută în tradiție un azil pentru gândirea lui înzvăpăiată. Din frământările spiritului său, mult prea mare ca să poată fi încercuit de un corp diform și slăbănog pe care el însuși îl detestă, au tăsnit acele flori rare cari în mare măsură au contribuit la renașterea

Italiei fasciste. Adversar temut a tot ce e convenționalism și prejudecată, nutrind un dispreț suveran pentru ordinea existentă, Papini a căutat ca în literatură, în locul obicinuitelor intrigi artificiale și ale sarbedelor descrieri externe, să cultive, până la migăleală, problemele psihologice, convins fiind că „aventurile spirituale, cerebrale și intelectuale ale unui om pot să constituie materie de artă ca și obicinuitele aventuri sentimentale, amoroase, donjuanești, spadasinge ori sportive cu cari ne delectăm de 30 de veacuri încoace“. Astfel „pierderea credinței sau cucerirea unui adevăr metafizic pot fi evenimente tot așa de tragice ca și fuga unei amante sau a unei fecioare cu ochii înlăcrimați de dragoste“. Pentru exteriorizarea acestor idei e nevoie însă de mult curaj „căci altfel lumea ar deveni încetul cu încetul o baltă de broaște somnoroase“.

Spovedindu-se în paginile *Omului Sfârșit*, care e o caustică autobiografie, fără intenții și fără să aștepte dela nimeni nimic „fiindcă șira spinării mele este astfel nituită că nu se apleacă să ridice aurul de pe trotuar“ s'a crezut că scriind acea minunată „poveste“ a lui Crist a devenit un convertit la catolicism, fapt pe care Vaticanul îl prezenta ca pe o mare cucerire a Bisericii asupra vremelnicei. Convertirea a fost însă numai una din multiplele experiențe sufletești încercate de Papini în decursul dureroasei lui existențe, o reclamă — spun unii — în plus, el rămânând ceea ce a voit să fie prin naștere: un revoltat, ale-

cărui ultime sbuciumări sufletești se găesc îndrăzneț exprimate în „GOG“.

Cartea constă din 70 de capitole scurte, obraznic redactate și date din diferite puncte de pe Glob. E povestea fantastică a unui fiu din Hawaii, născut dintr-o mamă mulatră și un părinte necunoscut. Gog, nume ce ne aduce aminte de simbolicul Gog rege al Magogului amintit în Biblie, se imbarcă la 16 ani, ca boy, pe un vapor american care-l debarcă la Sant-Francisco. Spirit de aventurier el își crează în California o avere pe care și-o mărește astfel că în 1920 ajunge unul dintre cei mai bogați oameni ai Americii. Hotărât să-și satisfacă cele mai scabroase capricii își plasează banii în cele mai mari bănci de pe Continente și... petrece. Acum e bolnav. Fără femei și fără copii acest desrădăcinat, care n'a iubit niciodată, e ros tocmai de acele boli cari pun coroană iubirei pasagere. Aleargă din spital în spital fără a-și putea găsi alinare, căci boala lui nu se găsește etichetată în nici un manual de medicină. Când rămâne într'un asemenea spital mai mult de câteva săptămâni, el cere cu insistență să fie transportat într'altul și dorința bogatului american devine poruncă. Internat într'o asemenea casă de sănătate din Italia, Papini face cunoștință cu Gog. Acesta-i predă un teanc de manuscripte cari sunt extraordinare. După ce le citește Papini vrea să i le restituie, dar Gog dispăruse. Și astfel manuscriptele lui Gog — care e tot atât de inteligent cât și Papini — văd lumina tiparului în Italia. Prin intermediul acestui alter ego, Papini, cu spiritul lui caustic, discută și biciuește. Manuscriptele lui Gog, peste care plutește duhul răătăcitor al lui Papini, excelează printr'o totală lipsă de respect față de ceea ce formează civilizație și cultură europeană.

Spațiul restrâns de care dispunem nu ne permite o analiză amănunțită a celor 70 de capitole și nici chiar o privire de ansamblu a lor cu atât mai mult cu cât ele sunt lipsite de orice unitate. Ne vom mulțumi să reliefăm părerile lui Gog numai asupra literaturii lăsând cetitorului grija de a savura pe îndelete cartea ce va apare în curând și în traducere românească.

Papini are despre literatură idei aparte: „eu nu scriu pentru parale, eu nu scriu ca să mă prostituez ca fetele modeste și ca oamenii grași, ca să pozez, să pun pe pălăria mea neagră și petecită carnavalesca ramură de dafin a paradei cetățenești. Eu scriu spre a mă descărca de tot ceea ce simt că mocnește în mine și-mi arde îngrozitor sufletul“. De aceea el nu-și alege deloc subiectele; nu e reprezentantul nici unui crez literar definit. Din acest punct de vedere Papini e un anarhic: „nimic nu e sfânt pentru mine; nici măreția dispăruților, nici adevărurile miruite de experiența veacurilor. Vreau să dărâm credința, vreau să desvălu orbirea înțelepților, ticăloșia moralisților, dreptatea răilor și măreția nimicului. Imi place să strivesc, să rod, să lovesc, să desvălu cadavrele, să scot măștile, să fiu și să par rău“. Pentru a exista fizicește, spre a putea întreprinde această cruciadă, Papini încheie un contract cu el însuși, cu o singură condiție suspensivă: „înainte de a muri de foame și de frig voi face toate meseriile. Voi merge să strâng zdrențe de pe drumuri cu un coș în spate, voi deveni ursar, voi deveni păzitor de latrine publice, iar de nu-mi va rămânea nici o scăpare, mă voi face scriitor la vre-un avocat; dar meseria scriitorului măscăriciu, a scriitorului care scrie ca să distreze lumea, ca să scurteze vremea plictisiștilor, această industrie mizerabilă nu voi face-o niciodată“.

Nu e deci de mirare că nici unul din marii profeți ai literaturii universale, fie ei chiar Goethe sau Shakespeare, nu se bucură din partea lui Gog de prea mare autoritate. „Cîtindu-î, pe ei și pe alții, am rămas întristat până la moarte, văzând cât de sărace sunt produsele spirituale ale umanității. Aceste povești când sunt trăite mi se par neverosimile, iar când sunt inventate sunt deadreptul stupide“. Gog găsește că întreaga literatură e o limonadă diluată: „Turme de oameni, ziși eroi, cari se devorează reciproc, călătoria unuia dintre cei vii în țara celor morți ca să-i bîrfească, eroi cari își pierd rațiunea pentru o femeie, un degenerat care-și omoară tatăl și apoi porcede la exterminarea familiei, aventurile unui bofon care susține că lumea aceasta e tot ce a creat mai bun dumnezeirea, adultere provinciale“, — iată câteva din „stupidele motive“ din care umanitatea și-a creat, dealungul veacurilor, lespezi de marmoră spre a ajunge — vai — până la inima Creațiunii.

Acestea le crede Gog despre literatură. Furnizorii de romane trimestriale pot învăța dela el multe, cum multe poate învăța ori cine din paginile lui „GOG“, acest home novus care se ridică simbolic din depărtările Orientului.

CORNELIU ALBU

*

NOPTI LA ADA-KALEH de ROMULUS DIANU (Edit. Giernei. „Colecția Rosidor“). — Domnul Romulus Dianu este scriitorul de mare talent, care risipește cu o prodigalitate de nabab, prețioase perle literare în zărăstică, unde contribuie — se înțelege — la creiarea unei atmosfere de rafinament prin ținuta beletristică ireproșabilă a fiecărui articol, pe care actualitatea efemeră i-l smulge imperios.

„Nopti la Ada-Kaleh“ este, după cum s'a zis, romanul „evadării din recluziunea casnică“? Se poate! Recluziune însă presupune faptă infamantă și aceasta n'o găsim în căsnicie, ci în evadare. Credem deci, că „Nopti la Ada-Kaleh“ este un roman al evadărilor temporare, absurde și inutile, din ambianta căsniciei. Insetate de goana după mister sau viermele desfrăului, aceste calopsuri matrimoniale pot fi dezastruoase ori provocatoare de moarte, dacă nu intervine la timp elementul fixator, ponderativ, de echilibru, care este câte odată copilul, sau de multe ori decepția.

Și în ce puțin lucru stă deseori fericirea într'o căsnicie!

Cristina, una dintre eroinele romanului, ținea la bărbatul ei, care ar fi putut-o iubi, dacă nu se pripășea între ei suspiciunea ca o fantomă ce aduce iz de moarte.

— „De opt luni de zile eu nu aud decât vuetul tăcerii în casa noastră“.

Ei trăiau împreună fără să se înțeleagă, fiindcă le lipsea curajul înfruntărilor sincere ce duc la epuizarea discordiei mute, ce altfel se amplifică grotesc, până la ură.

— „Tu ești singur, ca și mai înainte. Vrei să-ți amintesc de câteori am avut ocazia să mă port cu tine la fel?“

— „Nu, nu, te rog... Vreau mai bine să tăcem amândoi, ca și până acuma. Știu că trăim două vieți deosebite, care nu se îmbină“.

Acelaș lucru și cu cealaltă căsnicie atât de luminos reliefată în partea din urmă a romanului. Estella pricepea însă că:

„Fericirea e pe loc, aici, ca și la buturuga udă, care încălzește un bordeiu, în pădure. Ea începe în momentul când te-ai convins că nu-ți mai trebuie”.

Eroii romanului cari evadau din căsnicie însă nu înțelegeau adevărul acesta. Ei fac parte din declassații sentimentelor netede și uniforme, iar nici de cum nu sunt ipersensibili ori rafinații ce nu-și pot trăi viața în meschinăria unei ambiante sufletești apăsătoare prin regularitate. Și apoi și întâmplarea....

„Quand on souffre d'une passion pour une femme, on devraît penser qu'il n'y a dans cet amour que hasard. On a rencontré celle-ci. On aurait pu rencontrer une autre. Preuve que cet amour n'a rien de si extraordinaire. Le rire prend aussitôt“ (Paul Léautaud).

Romanul admirabil al dlui Romulus Dianu se citește cu acel interes crescând care te face să nu-l lași din mână până ce nu epuizezi întreaga desfășurare a problemelor sufletești ce mișună în el. Ceea ce îi face distincția și-l plasează pe un plan superior este și faptul că autorul nu uzează de umplutură inutilă, cari ridică prestigiul burghez de aparență pletorică a romanului încetățenit în ultimul timp la noi. Dl Romulus Dianu se menține în cadrul problemelor ce-l frământă și pe care le rezolvă simplu, dar cu atât mai adânc și cu limpezime de cristal de stâncă.

*

S. F.

RĂUTĂȚI MICI PENTRU OAMENI MARI — Epigrame de AL. NEGURĂ. Cunoscutul publicist dela Arad, d-l Alexandru Negură, și-a tipărit epigramele într'un frumos volum, adresate oamenilor politici, literaților și artiștilor mai de seamă. Exprimate într'o formă și ținută literară aleasă, cu o ironie fină și tăioasă, aceste stihuri se citesc cu plăcere, dându-ne o minunată distracție intelectuală. D-l Negură risipește din abundență ironii fine, fără a deveni, observația sa, jignitoare sau trivială. Cităm :

D-lui Mihail Sadoveanu

... cititorilor le este cunoscut fizicul
acestui fecund scriitor.

Că a dat un așa număr de volume,

Și că mai dă, după cum știi, și-acum —

De-l veți privi, desigur vă veți spune :

„Cum să nu dea când însuși e volum“.

sau,

D-lui Cezar Petrescu

romancier și ziarist

Când serie la ziar, zici cu regret :

„Ar serie romane bune, că-i poet!“

Dacă-i citești romanele 'ți zici iar :

„Păcat!... ar fi un strașnic... gazetar!“

Dl. Al. Negură

și în toate bucățile sale, d-l Negură aruncă nestingherit câte o strofă plină de duh, reușind astfel să închege o carte ce ne procură, cetin'd-o, multă desfătare și veselie.

Volumul e împodobit cu gravuri pe lemn de talentatul pictor și gravor, d-l Marcel Olinescu, cunoscut publicului din manifestările sale artistice cu ocazia mai multor expoziții din ultimul timp.

*

REVISTELE. — *Societatea de mâine*, revistă socială și economică, apare bilunar la Cluj, sub direcțiunea d-lui Ion Clopotel, un vechiu și harnic intelectual ardelean. Intrând în al nouălea an de existență, publicația clujeană de mai sus, se menține și în aceste vremuri grele, la înălțimea periodicilor streine, de acest fel. Publică un imens material politic, social, economic și cultural; cronici artistice și literare cu desene de talentatul pictor Catul Bogdan. Numărul 1 din 15 Ianuarie c., este o adevărată enciclopedie.

*

Datina, numărul 10, 11 și 12, trimestrială, pe ultimele trei luni ale anului 1931, ce apare la Severin, sub direcțiunea d-lui Mihail Gușița, publică în acest număr, ample studii critice, bine documentate, de dnii A. Dima și D. Bodia. Versuri semnează dnii V. Hondriță, G. Roiban, G. Retezeanu și Const. Ilariu. La urmă bogate cronici și recenzii. Frumoase schițe și desene de dnii N. Pavnutie și G. Simionescu.

*

Erdély Szemle numărul de pe Ianuarie 1932. Scriitorul ungar S. Nagy László din Cluj, scoate prin truda sa, această revistă culturală și artistică, care a avut răsunet în lumea intelectualilor minoritari și înainte de război. În acest număr vorbește elogios despre opera dlui O. Goga.

*

România Literară, anul I numărul 1 din 20 Februarie c. Această publicație săptămânală de critică și informație literară, artistică și culturală, își reîncepe activitatea, întreruptă acum câțiva ani, dela încetarea apariției *Mișcării Literare*, scoasă și aceia, tot de actualul director al acestei publicații, d-l Liviu Rebreanu, marele nostru romancier, secundat de un grup de artiști, literați și intelectuali.

Dorim acestei gazete literare, o viață lungă, căci umple un mare gol în scrisul românesc.

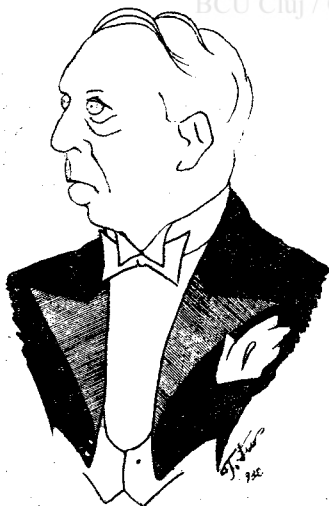
C. ARGINTARU

MEȘTERUL MANOLE. *Piesa în 3 acte de OCTAVIAN GOGA.*
Alăturându-se sărbătoririi generale, prin care un neam întreg și-a arătat recunoștința față de unul din cei mai buni fii ai săi, față de Octavian Goga, din scrisul căruia s'a urzit trănicia credinței aspira-

țiilor noastre de veacuri, Teatrul Național din Cluj a complectat cetățenștile onoruri, ce i s'au adus sărbătoritului, prin jucarea piesei sale „Meșterul Manole“.

cum din fundurile străvezii al mărilor se scot perlele rare, cu prețul vieții chiar, spre a străluci pe fruntea celor aleși.

E o nespusă duiosie în această tragedie a ființei noastre omenști, în care, ori ce mare înfăptuire trebuiește răscumpărată cu fășii

spintecate din eul nostru spiritual, o veșnică luptă între spirit și materie, între pământul care ne leagă de el și setea nepotolită — de-a ne ridica spre orizonturile strălucite ale obisului, între prejudecățile de sute de ori milenare și între tendința „omului mare“ de-a creea, — tot atâtea laturi ale unei veșnice probleme pe care D-I Goga a înfruntat-o cu impetuoșitatea talentului său și frumoasa-i limbă literară, cari au făcut din „Meșterul Manole“ o piesă ce va trăi spre cinstea autorului ei.

Intr'un hall al unui somptuos hotel, de pe terasa căruia se zăresc piscurile fumurii ale Carpaților, un grup de domni, format dintr'un moșier chiabur, un colonel în retragere, un bancher înrudit cu fata jidovului Ida, și un prinț de factură națională, își omoară vremea jucând cărți, în vreme ce scriitorul Iancu Baltes, dimpreună cu arhitectul Emil Scarlat, întreține o abilă conversație cu două doamne (soția moșierului și o intermediară) cărora le debitează mulțime de „fapte interesante“ cari fac din literatul Baltes un om spiritual, cult și nespus de sociabil. Afară pe terasă sub lumina razelor de lună — și probabil sub influența murmurului șopotitor al Prahovei, — sculptorul Galea vizează. E un vis determinat de o iubire pătimasă ce a început într'o ședință din partea D-nei Brăneanu, soția moșierului, pentru opera lui „Atlantida“. Conflictul dramatic va reeși din insinuările lui Baltes care confundă „Atlantida“ cu Mănăstirea de Argeș, pe Galea cu Meșterul Manole; din schimbările profunde ce se vor petrece în sufletul sculptorului și din ezitățile D-nei Brăneanu de-a sfărma „trăinicia“ unui cămin în care i s'a rezervat rolul unei docile menagere sau de-a se arunca în brațele bărbatului de care știe că e iubită. După o criză de conștiință, Ana se hotărăște pentru ultima ipoteză dar la propunerea lui Galea de a fugi cu el, ea refuză oprindu-se pe acea ultimă culme de prăpastie caracteristic femeilor din teatrul lui Ibsen. Această e o hotărâre tardivă căci sunt surprinși de Brăneanu care-l provoacă pe Galea la duel.

Actul trei e un act de resemnare, de pocăință, din partea lui Galea care, oscilând între dorință și arta, renunță cu sufletul rănit, la iubire și se consacră exclusiv artei lui. Nici chiar apariția Anei, care încearcă o reluare a raporturilor lor anterioare, nu poate să-l smulgă hotărârii. Ana trăește în sufletul lui Galea dar el a închis-o în piatra de marmoră rece a Atlantidei. Și piesa se sfârșește cu o expoziție în care opera lui e admirată de o mulțime gură-cască, și premiată de un ministru neghiob, în vreme ce alături, în brațele de om înțelegător ale lui Baltes, Ana își plânge în lacrimi amare visul neimplinit al unei iubiri nenrocite.

În rolul lui Galea, Dl Zaharia Bârșan a pus suflet mult cum numai talentul Dsale de neprețuit artist putea să pună. I-am urmărit captivați jocul, întreaga sbuciumare sufletească, complexul de atitudini

al unui sculptor egoist până la ostracizare de publicul feminin din sală și-am dus cu noi credința că nimeni nu l'a sărbătorit pe „iubitul

maestru“ mai mult decât directorul teatrului. Alături de dânsul Dna Athena Demetrescu a realizat un joc cu adevărat artistic. Câte bogății nebănuite în vocea-i capabilă de cele mai varii nuanțări Sociabilă și resemnată în actul întâi, apoi pătimașă „prăpăstioasă“ și totuși cumpătată la conac (act. II) spre a se preta în cele din urmă până în a-și cerși iubirea care totuși i-se refuză, iată tot atâtea atitudini cari nu ne-au fost transmise printr'o comodă recitare a textului și au găsit în sufletul ei o caldă și emoționantă înțelegere.

Di Dimitriu în rolul lui Balșeș, muncitor ca în totdeauna și corect ca și Di Tâlvan (Scarlat) personajiu existent în piesă mai

mult pentru susținerea dialogurilor.

Cuvinte bune pentru Dna Ștefănescu, țața Ilinca, care a predispus la veselie precum și pentru Dna Viorica Dimitriu a cărui talent este într'o ascensiune promițătoare.

Spectacolul din seara zilei de 14 Februarie a fost frumos prin jocul cu adevărat festiv al inte.preților pe cari „publicul de teatru“ din Cluj i-a răsplătit cu furtunoase aplauze, — frumos prin cauza care l-a prilejuit și care a făcut ca cel puțin odată. casieria teatrului să refuze vânzarea de bilete pe motiv că-s epuizate. — Regretăm din inimă că nu avem mai multe talente de talia Dlui Goga pe cari să le sărbătorim în serie. Atunci — abea atunci — lumea ar frecventa teatrul și poate că încetul cu încetul și-ar face și educația necesară cari să-i permită, în sfârșit, să înțeleagă că actorii noștrii sunt talentați; sala spațioasă, comodă și bine încălzită; spectacolul ales și că teatrul românesc din Cluj merită să fie frecventat și în afară de spectacolele de gală.

VIATA E UN VIS. dramă de CALDERON DELA-BARCA (1600-1681).

— Din ruinele imperiului lui Carol Quintul „în care soarele nu apunea

„nici când“ figura lui Calderon este ultima mare întrupare a geniului spaniol. Destinat încă din copilărie studiilor jurisprudenței, pe care și le însușește la Universitatea din Salamanca, el, ca toți veritabilii spanioli, mănuește cu succes spada împodobindu-și fruntea cu o cicatrice ce-i va desfigura dureros fața; își cântă izbânzile amoroase și războinice în stanțe înaripate spre a deveni, mai târziu, prietenul intim al lui Filip IV, care l-a iubit „pentru talentul și înaltele lui virtuți sufletești“; iar la vârsta de 50 ani se leapădă de lumeștile plăceri cari începuseră să-i chinuiască trupul și deveni un preot zelos și mistic ale cărui frământări sufletești ne-au fost transmise în cele 108 drame ale sale.

Viteaz și talentat până a fi încoronat de Lope de Vdga, observator fin, dublat cu o sănătoasă concepție morală, analitic și plin de adâncă înțelepciune ca și Shakespeare, față de care a fost crezut multă vreme superior, uneori lipsit de cunoștințe exacte, în ce privește adevărurile istorice și noțiunile geografice, dar mereu inspirat, fecund și prețuit de contemporani, așa a fost don Pedro Calderon dela Barca Barreda Gonzalez de Henao Ruiz de Blasco y Riano.

Din această pusderie de opere ale sale au supraviețuit „Judecătorul dela Zalamea“ și „Viața e un vis“ care s'a jucat și pe scena Teatrului nostru Național în traducerea Dlui Ștefan Braborescu. Ne place să amintim cu această ocazie munca de neobosit traducător a acestui actor-poet a cărui limbă frumoasă ne-a permis să ne putem apropia de neprețuitele calități ale originalului. D-sa traduce mult și cu talent. Păcat numai că aceste traduceri se pierd în vrafurile prăfuite ale cinștie cărei biblioteci fără posibilitatea de a vedea lumina tiparului.

Subiectul piesei e clasic... Regi, prințese reale, prințese dechizate, duci, nobili și un prinț închis într'un turn de unde va fi scos într'o zi spre a-și ocupa tronul... Bazilius al Poloniei, rege și matematician, prevestit de semne divine, desigur cu suflet bolnav, consimte să-și îndepărteze ultimul fiu numai spre a-și feri țara de mânia cerească... Și fiul devine bărbat, îmbrăcat cu piele de oaie, sălbătăcit, ferecat în lanțuri și păzit de Clotald, omul regelui. Viața pentru el e un chin din care consimte să-l scoată drăgălașa Rozaura, plecată din Moscova dimpreună cu servitorul Clarin, să-l caute pe ducele Astolf, cel care-i jurase credință și acum trăiește la curtea leșească gata să

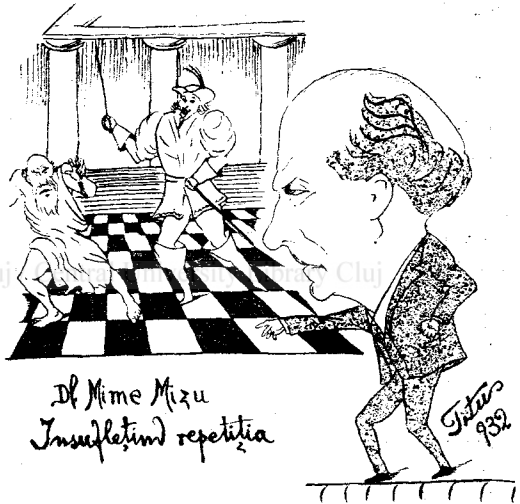
se căsătorească cu Estrella, nepoata regelui. Planul de evadare e împiedecat de Clotald, care emoționat recunoaște în Rozaura pe copila lui. Aceasta e dusă, din medievală datorie, în fața regelui spre a fi pedepsită cu moartea pentru nesocotința de a fi ajuns până la turn, dar e grațiată căci Bazilius e hotărît să aducă la palat pe Sighismund și să-i pună la încercare caracterul. Adus, el se înfățișează ca un sălbatec ce varsă sânge nevinovat, e crud, dovedindu-se un domnitor hain. E închis din nou în turn după ce e narcotizat. La redeşeptare se găsește iarăș învesmântat în pielea de oaie și ferecat în lanțuri. În mîntea lui clipele de puțină libertate ce le-a trăit la curte, alterează între realitate și vis. Și astfel, atunci când poporul se revoltă spre a nu lăsa tronul în mîna ducelui Moscovei. Astolf, și-l cheamă la domnie, el oscilează între acțiune și resemnare căci i se pare că iarăș i se oferă pînjănișul fascinant al unui vis înșelător. Totuși Sighismund vrea să mai viseze odată iar de cumva ceea ce visează va fi realitate să nu o mai confunde iarăș cu un vis. În fruntea armatei sale el învinge pe ducele Astolf, iar fugarul său tată i se prosternă la picioare așteptându-și pedeapsa dela noul stăpînitor care, după prevestiri, trebuia să fie crud și răsbunător. Dar de frica de a nu confunda din nou realitatea cu ceea ce crede că a fost primul vis „de a fi bun cel puțin în vis“, Sighismund îi iartă pe toți, dăruiește și logodește cu îndreptățită clemență regală.

„Viața e un vis“ e o dramă cu vădită tendință morală. Autorul discută paralel (divertismentele nu interesează) două probleme: aceea a educației — în cazul de față greșită — ce se poate da unui fiu de către un părinte savant dar puțin creștin și concepția că existența noastră e o alterare de vis și realitate, ceea ce ne face să credem că suntem în plin teatru pirandelian. Acest rol dificil, de prinț agroape indobitocit, în sufletul căruia stăruie o vagă idee de libertate personală, care vrea să se răsbune, care visează treaz și trăiește visând, a găsit în Dl I. Tâlvan un interpret cu bogate resurse ca voce și joc de scenă. Dl Vanciu ne-a înfațisat un rege înțelept dar părinte hain, rol important pe care l-a jucat cu destulă înțelegere. În ceea ce-l privește pe Dl Titus Lapteș, în rolul lui Clotald, am fost pe deplin mulțumiți de prevederile noastre. Iată în sfârșit un rol principal, de arbitru chiar, care nu i a desmîntit talentul. Dna Virginia Braborescu, în rolul Estrelei, o reușită nepoată de rege polon, mândră și intransigentă, purtându și cu egală demnitate toaletete pompoase, cât și hainele și sabia buclucașă de cavaler. Dna Jipescu-Hodoș în Rozaura a prestat un joc frumos deși rolul n'a avut o repartizare

potrivită. Calitățile de reală valoare scenică ale dsale trebuiesc folosite în alt gen de teatru unde — cel puțin la Cluj — nu are rival. „Ploaia“ a fost în această privință un indiciu și-i păcat că nu se ține seama de el. Restul ansamblului, bine. Simpatice până la aplauze Dl Potcoava (Clarin) în gura căruia Calderon a pus înțelepciunea zeilor.

Dar în afară de jocul actorilor ne facem o datorie a noastră, dintre cele mai elementare, de a aminti că spectacolul „Viața e un vis“ e în bună parte truda și priceperea noului director de scenă. Mime Mizu, care e la prima lui direcție de scenă în Cluj. Absolvent al Conservatorului din Viena, unde a avut ca profesor pe Zeidemann, Dsa a lucrat la München, Hanovra, Berlin, Ufa, unde, în aceeași calitate a montat „Miracolul“ (film), cu Miă Mae, Giesser și Rickert precum și „Catastrofa Titanicului“ cu Kuhnne. Din Germania și-a continuat activitatea la Royal Teater din Bruxell și-apoi în Anglia unde a fost chemat de „Colosseum“ pentru montarea lui Hamlet. În țară, Dl Mizu, a debutat cu montarea piesei actualului premier „Păinea altuia“ la Teatrul Popular, după care au urmat: Copilul din Flori, Regele, Salomeea, Peer Gynt, Maria Stuart, aceeași din urmă cu Maria Filoti și Bulandra. Prin venirea Dsale la Cluj, Direcțiunea Teatrului a câștigat ceea ce s'a văzut cu prisosință: un director de scenă adevărat ceea ce să fecunoaștem că e înbucurător.

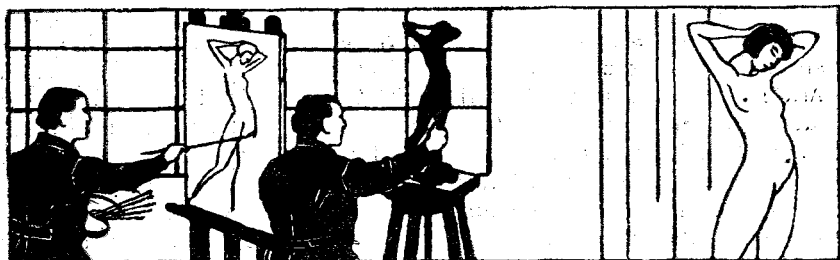

Dl Mime Mizu
Insuflăm repetiția

*

Un cuvânt despre programe (pe care intenționăm să-l rostim mai demult și care, mai ales acum, e binevenit). În redactarea lor remarcăm o constantă superficialitate... o „rezumare“ care nu rezumă nimic. Găsim apoi că din moment ce actorii, cari dețin roluri principale, renunță la clișeu, afișarea interpreților secundari e o reclamă cu prost efect. Socotim însă și acest fapt o metehană, residuu al unei dureroase moșteniri, pe care nu ne îndoim că ochiul vigilent și bine recunoscuta competență a Dlui Zaharia Bârsan nu va întârzia s'o înlăture.

CORNELIU ALBĂ

PLASTICA

— EXPOZIȚIA D-LOR SERVATIUS ȘI P. ABRUDIN ÎN SALA PREFECTURII —

Servatius I. Expune sculptură în lemn, gips și bronz. Lucrări interesante și vădit studiate, cu multă răbdare și înțelegere.

Lemnul, acest material care nu prea este căutat de sculptori, a găsit în acest artist un fidel interpret. Cu aptitudini de miniaturist, a reușit să producă câteva lucrări de-o reală valoare.

Stăpânind bine materialul în care lucrează, printr'un modelaj fin și elegant, a produs bucați, cari îi pot fixa o etapă în evoluția sa artistică.

Portretele sunt conștiincios lucrate și cu atenție, cu calități de asemănare, dar de-o interpretare puțin prea logică.

D-l Servatius e un sensibil și reușește să strecoare în lucrările sale, accente de tandrețe și preocupări sufletești intime. În stadiul de față, pare a se fi fixat la o anumită manieră. Am dori să-l vedem abordând subiecte pe cari să le reprezinte în dimensiuni mai mari, evadând din cadrul prea minuscul, în care se complăce. Căutând mai departe în sine, va găsi cu siguranță mijloace și lucruri noi, cari îi vor ajuta să evolueze către o artă mai completă și-o afirmare mai hotărâtă.

P. Abrudan. Expune pentru prima dată. De altfel, asta îi poate fi singura scuză, că n'a procedat cu mai mult discereământ la alegerea materialului care poate figura într'o expoziție.

Prezintă tablouri în ulei, lucrări de calitate neegale. Unele sunt simple căutări sau încercări de-a picta, sau de a desemna în culori. Altele, și acestea sunt cele cari merită toată atenția și încurajarea, sunt lucrări de multă spontaneitate și cari vibrează de temperament. Acestea au multe calități și mai ales caracterul predominant stă în prospețimea și limpezimea culorilor. D-l Abrudan are o paletă bogată și posedă intuitiv, acel simț subtil de-a limpezi culorile și de a le da expresia convenită. O altă calitate e aceea a posibilității de redare a atmosferei.

Și-a păstrat în cele câteva lucrări bune, o atitudine originală, va trebui însă să se ferească de a se lăsa prea mult sedus, de aceea maniera de a lucra pentru a fi pe gustul marelui public.

D-l Abrudan e sincer și are curaj, cu atât mai mult îi trebuie acordată încrederea și speranța unei munci serioase în găsirea unei expresii proprii de artă, la adăpostul căreia, să i se poată just aprecia, toate resursele de care dispune.

V. BENES

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Desenele și vignetele sunt lucrate de dl. Nandor Gunneser, ia caricaturile din cronici sunt de dl. Titus Lapteș.

IN LOC DE EPIGRAME

AQUARELĂ

Bate-un vânt de nebunie,
Vine-o moară pe Siret,
Soarele e 'n agonie
Și Pan moare în bunget.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

D-lui SERA FURPA,

Autorul volumului: *Surprinși în intimitate*, a trimis revistei *Hyperion* o nuvelă: *Moartea lui Luluș* și după trei zile a cerut-o înapoi „s'o mai revadă“.

Te-am surprins așa de intim
Sărutând niște păpuși
Incât ciuda-ți birui:
Imi luași „Moartea lui Luluș“.

*

D-lu ȘTEFAN BEZDECHI,

Autorul admirabilului articol *Moartea lui Pan* din numărul 2 al revistei *Hyperion*.

Vestea că Pan a murit
Așa mult te-a intristat!
Mă grăbesc c'o știre bună,
Află: Pan a înviat.

D-lui PETRE GRIMM,

Traducătorul atât de conștiincios din literatura engleză și germană și mult apreciat de cititorii revistei *Hyperion*.

Toată vremea privești cerul
Stând pe gânduri în cerdac:
— Doamne, dă-mi un *ritm* și-o *rimă*
La traducerea ce fac.

*

D-lui EUGENIU SPERANȚIA,

Autorul volumului mult gustat de cititori: *Sonuri din necunoscut*, la invitația revistei *Hyperion* de a colabora, a răspuns printr'o scrisoare, că în curând va trimite o bucată literară, dar care n'a mai sosit nici până azi.

Sonuri din necunoscut
Imi sosită azi pe vânt:
— Nu pierde de loc Speranța,
Geniu ține la cuvânt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

D-lui ZAHARIA BĂRSAN,

Autorul frumosului poem *Trandafirii roșii* a șoptit unui intim că lucrează la un nou poem: *Domnul de roaie*.

Trandafirii roșii
Ne plăcură nouă,
Așteptăm să vie
Și *Domnul de roaie*.

Banul Mărăciine

Cărțile colaboratorilor noștri

- ȘT. BEZDECHI** — *Ovidius — Tristia — traducere*
» » — *Cânduri și chipuri din Grecia veche*
» » — *Antologia liricilor greci*
- C. ARGINTARU** — *Monumentul durerii*
» » — *Agonia soarelui*
- SERA FURPA** — *Surprinși în intimitate*
» » — *Bătea un vânt de nebunie*
- MARTA D. RĂDULESCU** — *Clasa VII A.*
» » » — *Mărgele de măceși*
- ION TH. ILEA** — *Inventar rural*
- ALEX. NEGURĂ** — *Răutăți mici pentru oameni
oameni mari (Epigrame)*

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

DIRECTOR: C. ARGINTARU

APARE LA ÎNCEPUTUL FIECĂREI LUNI

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

CLUJ, CALEA DOROBANȚILNR NO. 60

ABONAMENTE NUMAI ANUALE :

PENTRU PARTICULARI 200 LEI

PENTRU INSTITUȚIUNI 500 LEI

ÎN STREINĂTATE 500 LEI

ÎN COMERȚ NU SE GĂSEȘTE

TIPOGRAFIA >ARDEALUL< CLUJ